

DOSYA

Prens terbiyesi

Yıl 191...

Tevfik Fikret hasta... Dün beni çağırtdı ve Amerikan kız Kollejindeki derslerine vekâlet etmemi söyledi.

(Aşiyân) da (...) efendiye rasladım. Derakab (Maurice Donney) in (Prens terbiyesi) adlı kitabı hatırıma geldi.

Bugünkü cemiyet küçük bir memurda bile bir çok büyük meziyet arıyor: Namus, şeref, zekâ, malûmat, çalışkanlık falan falan.. Ve elbette yalnız bu kadarını değil, daha ilerisini de istemek hakkıdır. Fakat acaba bir milletin başına hükümdar diye gelip bir gün oturacak kimselerin hiç bir şey öğrenmek vazifesi yok mu?.. İşte bunu anlıyamıyorum.

(Maurice Donney) in kitabındaki genç prence hocası şöyle der:

« Siz ilim ve edebiyat bakaloreyası aldınız. Bu hâdise haddi zatında mühim bir şey değildir. Çünkü bakkal çocukları bile bizde boşosını alır. Lâkin bir gün tahta çıkacak birisi mevzuu bahsolunca mesele birdenbire büyük ehemmiyet kazanıyor!.. v.s.»

Meşhur (Hoffmann) in hiç hatırımdan silinmiyen bir fıkrası gene zihnimde tazelendi:

«İnsanın üzene üzene büyüüttüğü bir gül tasavvur edin: Bir gül ki tamam koklıyacağınız zaman yapraklarının arasından çıkan bir arı burununu soksun! Ne hale gelirsiniz?..»

Meşrutiyetin ilânındanberi bu sözleri birinci defa hatırlamış değilim. Bereket versin ki ben kendi hesabıma bir çok arkadaştan fazla realistim. Gönül itibarile değil ama düşünce bakımından!

Otuz bir marttan sonra şunu öğrendim:

Bizim neslin vazifesi gül koklamak değil, dikkatle, devamla ve hiç yorulmadan diken ve çalı kesmektir. Ve biz gerçekten ideal gönüllüsü adamlarsak bu vaziyeti şikâyet mevzuu yapmamalıyız. Böyle çetin bir talih insan iradesi için âlâ bir mehek taşıdır.. muvaffak olursak yalansız büyüklüğün ta doruğuna tırmanmış olacağız. Ya olamazsak denilecek?

Cevap gayet basit:

Kendimiz devrileceğiz, fakat bizden çok daha değerli bazı şeyler ayakta kalacak:

Şerefimiz bir, idealimiz iki!

Zavallı (J. J. Rousseau) o insanı âşık edecek kadar hassas dehâsı içinde ne güzel gülünçlükler bulmuş!

«İnsan diyor, hür olarak doğmuştur. Halbuki bugün her tarafından prangalara bağlı!»

Sebepe? Tekrarlamağa lüzum ne?

Biçarenin o titrek hilkatı ve serapâ hezeyan olan mantığıle yazdığı sahifeler tekmil (içtimaî mukavele) yı doldurmuyor mu? Doğrusu çok mühim havadis:

İnsan, hür olarak doğarmış, fakat bugün her yanından bir çok bağ içinde bulunuyormuş! Bu münasebetle söylenmiş kâfirce bir sözü unutamiyorum. Münekkid (Emile Faguet) diyor ki (Rousseau) nun mülâhazası neye benzer bilir misiniz? Tıpkı «koyun et yemek üzere yaratılmıştır. Fakat her yerde otla beslenir!» demeğe!.

Ne yazık ki hakikat bundan ibaret. Maamafih (Voltaire) in meşhur düşüncesini hatırdan çıkarmamalı: Malûm ya, bu tuz ruhu gibi kafa «bir halik yoksa bile ondan bir tane

(Devamı 5 inci sahifede)

Fazıl Ahmed Aykaç

